

Max 43 punten

(8) **1** Teken de structuurformules van de volgende stoffen:

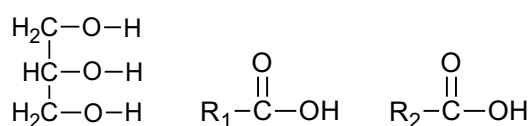
- A** Hexaan-2-ol
- B** Propaandizuur
- C** Pentaan-2,2,3-triamine
- D** 3-ethyl-2,3-dimethylheptaan

2 Gist

Gist kan in gedroogde vorm worden gekocht. Een fabrikant verkoopt deze gist in een doosje, met daarin vijf zakjes. Elk zakje bevat 10 gram gedroogde gist, een hoeveelheid die voor veel recepten geschikt is. Het zakje waarin de gedroogde gist zit, bestaat uit aluminiumfolie met een laagje polypropreen aan de binnenkant.

Uit de tekst op een zakje gedroogde gist blijkt dat aan deze gist de emulgator E472c is toegevoegd. E472c is een zogenoemde di-ester. In een molecuul van een di-ester komen twee estergroepen voor. Een molecuul van de di-ester E472c ontstaat door de reactie van één molecuul glycerol met één molecuul stearinezuur en één molecuul citroenzuur.

Hieronder zijn de structuurformule van glycerol en de vereenvoudigde structuurformules van stearinezuur en citroenzuur weergegeven.

glycerol   stearinezuur   citroenzuur

Er bestaan meerdere structuurformules die voldoen aan de beschrijving 'een di-ester die is ontstaan door de reactie van één molecuul glycerol met één molecuul stearinezuur en één molecuul citroenzuur'.

- (2) **A** Geef de structuurformule van een di-ester die kan ontstaan door de reactie van één molecuul glycerol met één molecuul stearinezuur en één molecuul citroenzuur. Gebruik daarbij bovenstaande vereenvoudigde structuurformules van stearinezuur en citroenzuur.
- (3) **B** Leg uit hoeveel verschillende di-esters kunnen ontstaan wanneer één molecuul glycerol reageert met één molecuul stearinezuur en één molecuul citroenzuur. Neem aan dat de groepen R_1 en R_2 bij deze estervorming onveranderd blijven.

Brooddeeg bestaat voor een groot deel uit zetmeel. Wanneer gist aan het brooddeeg is toegevoegd, zal een deel van het zetmeel worden omgezet tot glucose ($C_6H_{12}O_6$). De ontstane glucose wordt door de gist omgezet tot alcohol en koolstofdioxide. Het koolstofdioxide zorgt voor het rijzen van het deeg.

De reactievergelijking voor de omzetting van glucose tot koolstofdioxide en alcohol is als volgt:

Joris heeft twee zakjes gedroogde gist gevonden.

gist I: gist waarvan de houdbaarheidsdatum nog niet is overschreden;

gist II: gist waarvan de houdbaarheidsdatum drie jaar is overschreden.

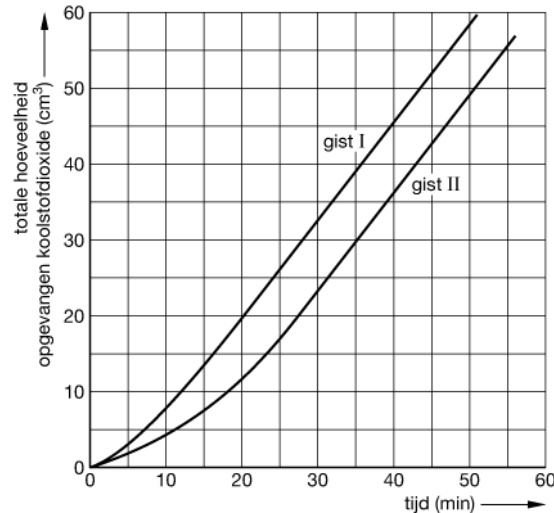
Om de werking van gist I te vergelijken met de werking van gist II voert Joris de volgende proeven uit.

Aan 100 mL van een 5% glucose-oplossing met een temperatuur van 33 °C voegt Joris 1,0 gram van gist I toe. Hij laat de glucose-oplossing met de gist net zolang staan, totdat hij de eerste gasbelletjes ziet ontstaan. Vervolgens vangt Joris het gas dat ontstaat op. Om de vijf minuten

noteert hij hoeveel gas er is opgevangen.

Joris neemt weer 100 mL van de glucose-oplossing en voert de proef opnieuw uit, maar deze keer met gist II.

Onderstaand diagram is gemaakt met de resultaten van de proeven van Joris.

Het aantal cm^3 koolstofdioxide dat per tijdseenheid wordt gevormd, is een maat voor de activiteit van de gist. Uit bovenstaand diagram blijkt dat de activiteit van gist II in het begin lager is dan de activiteit van gist I.

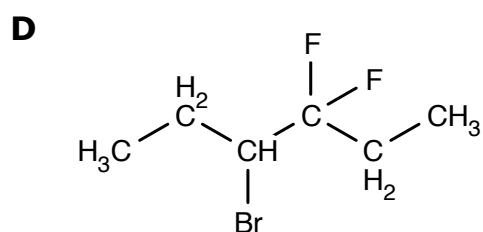
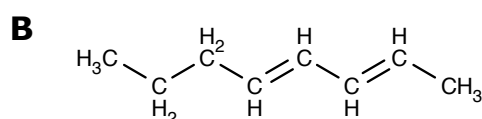
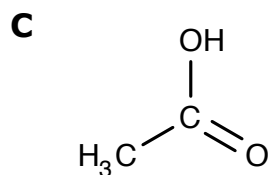
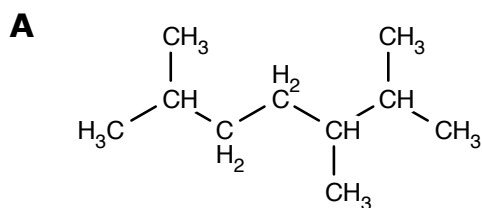
- (3) **C** Bereken met behulp van het diagram voor elk van de twee soorten gist het aantal cm^3 gas dat is geproduceerd tussen tien en twintig minuten vanaf het moment van opvangen. Lees de aantallen cm^3 koolstofdioxide af in één decimaal.
- (2) **D** Bereken hoeveel procent de activiteit van gist II tussen tien en twintig minuten lager was dan de activiteit van gist I. Stel de activiteit van gist I op 100%.
- (2) **E** De activiteit van gist II is na enige tijd even groot als de activiteit van gist I.

Hoe blijkt dit uit het diagram?

- (3) **F** Na afloop van zijn proeven merkt Joris dat de geur van alcohol uit het reactiemengsel komt.

Bereken hoeveel gram alcohol (ethanol) is ontstaan op het moment dat er 0,18 gram koolstofdioxide is ontstaan.

(8) **3** Geef van de onderstaande structuurformules de systematische naam:

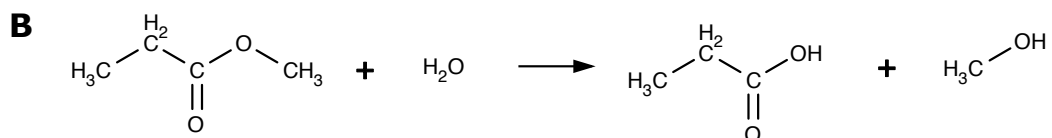
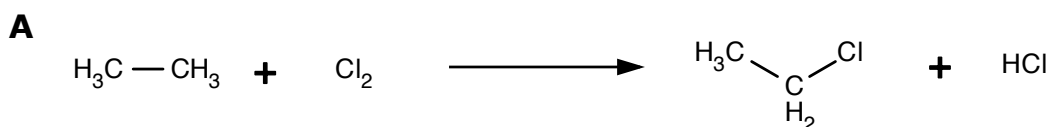

(6) **4** Geef de reactievergelijkingen van de onderstaande reacties. Teken van alle stoffen de structuurformules.

A De reactie tussen ethaanzuur en pentaan-1-ol.

B De reactie voor het maken van zuiver 2,3-difluorpentaan.

(6) **5** Leg van elk van de onderstaande reacties uit of het een additie-, substitutie-, condensatie- of hydrolyse-reactie is.

Scheikunde Toets Hoofdstuk 7

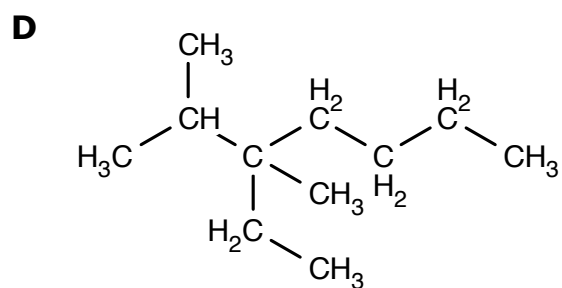
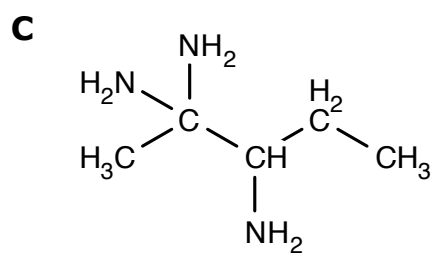
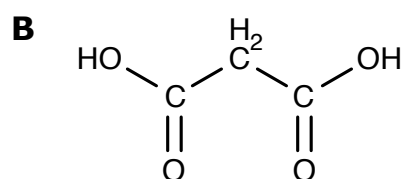
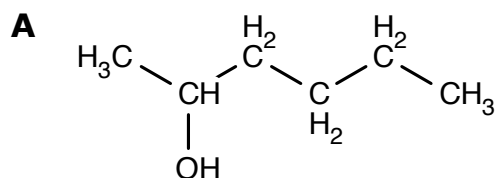
HAVO

5 Vragen

Versie A

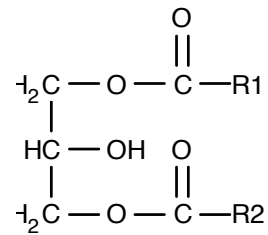
Max 43 punten

(8) 1

2 Gist

(2) **A** Bijvoorbeeld:

Een andere di-ester is ook goed.

(3) **B** Er zijn 3 plaatsen waar een ester kan ontstaan. Dat geeft de volgende opties:

	Optie 1	Optie 2	Optie 3	Optie 4	Optie 5	Optie 6
Plaats 1	R ₁	R ₁	R ₂		R ₂	
Plaats 2	R ₂		R ₁	R ₁		R ₂
Plaats 3		R ₂		R ₂	R ₁	R ₁

Optie 1 en 6 zijn hetzelfde, optie 2 en 5 zijn hetzelfde en optie 3 en 4 zijn hetzelfde (spiegelbeelden van elkaar). Dus zijn er in totaal 3 verschillende di-esters mogelijk.

(3) **C** Gist I: $20,0 - 7,8 = 12,2 \text{ cm}^3$

Gist II: $12,3 - 4,5 = 7,8 \text{ cm}^3$

(2) **D** $7,8 / 12,2 * 100,0\% = 63,9\%$

$100,0 - 63,9 = 36,1\%$ lager.

(2) **E** De lijnen lopen evenwijdig aan elkaar. Er wordt dus in dezelfde tijd evenveel gas gevormd.

(3) **F** $\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6 \rightarrow 2 \text{C}_2\text{H}_5\text{OH} + 2 \text{CO}_2$

$0,18 / 44,01 = 4,1 * 10^{-3} \text{ mol CO}_2$

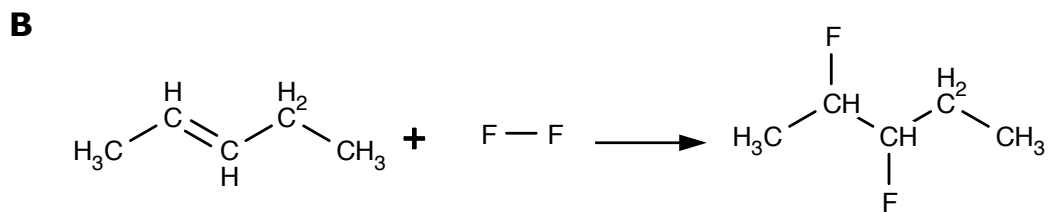
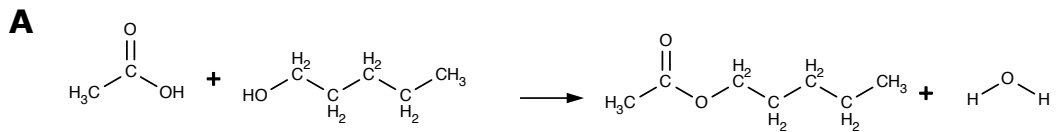
Coëfficiënten zijn gelijk, dus er is ook $4,1 * 10^{-3} \text{ mol}$ alcohol ontstaan.

$4,1 * 10^{-3} * 46,068 = 1,9 * 10^{-1} \text{ g alcohol}$

(8) 3

- A** 2,3,6-trimethylheptaan   **C** ethaanzuur
B octa-2,4-dieen   **D** 4-broom-3,3-difluorhexaan

(6) 4

(6) 5 Leg van elk van de onderstaande reacties uit of het een additie-, substitutie-, condensatie- of hydrolysereactie is.

- A** Een H-atoom wordt vervangen door een Cl-atoom dus het is een substitutiereactie.
- B** De ester reageert met water waardoor er twee kleinere moleculen ontstaan. Dit is een hydrolysereactie (en eigenlijk ook een variant van een substitutiereactie).